

Загалом така суспільна діяльність у клубі старшокласників ставить школярів у стосунки керівництва і підпорядкування, у стосунки, коли необхідно співробітничати для загальної справи, навіть за умов їх постійної зміни. Таким чином відбувається тренування школярів у активній творчій суспільній діяльності й моделювалися ситуації й відносини культурного дорослого суспільства.

Отже, ефективність добору форм і методів роботи в основному спрямована на розширення уявлення старшокласників про соціальні і моральні цінності, визначення ними кола особистісно-значимих цінностей і ціннісних орієнтацій та вироблення власної оцінки і соціально-моральної позиції, набуття досвіду соціальної взаємодії на основі моральних принципів, норм і правил.

Ефективними методами формування соціально-моральної позиції у старшокласників обрано: діалогову взаємодію, поліпозиційне спілкування, конструювання ситуацій проблемно-ціннісного характеру, сюжетні й ділові ігри, ігрові процедури, дискусії, вправи на самодіагностику, психолого-педагогічну допомогу, включення старшокласників у активне суспільне життя. Основними формами – класні години, прес-конференції, клуб старшокласників, учнівське самоврядування.

Дане дослідження не вичерпує усієї проблематики пошуку ефективних форм роботи з учнівською молоддю. Перспективними можуть бути дослідження щодо обґрунтування психолого-педагогічних механізмів формування соціальних ролей і соціально-моральних позицій особистості до різних явищ життя.

Література

1. *Алексєєнко Т.Ф.* Концептуальні підходи до визначення соціально-педагогічних засад виховання особистості // Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – Зб.наук праць. – Вип.5. – Кн.1. – Київ-Житомир, 2000. – С.46 – 51.

2. *Андреева В.В.* Особенности деятельности классного руководителя в гуманистической воспитательной системе школы // Классный руководитель. – 1997. – №2.

3. *Бех І.Д.* Концептуальні засади формування у школяра особистісних цінностей // Виховання патріотизму у дітей та молоді в сучасних соціально-економічних умовах: Матеріали наук.-практ.конф. – К., 1999. – С.4 – 8.

4. *Бех І.Д.* Особистісно-зорієнтоване виховання: Наук.-метод. посіб. – К., ІЗМН. – 1998. – 203с.

5. *Дубровина И.В., Круглов Б.С.* Психологические аспекты формирования ценностных ориентаций и интересы школьников. – М., 1983. – С.27 – 36.

6. *Киричук О.В.* Формування в учнів активної життєвої позиції. – К.: Рад. школа, 1983. – 136с.

7. *Киричук О.В.* Соціальна активність старшокласників // Рідна школа. – 1997. – №7. – С.28 – 30.

УДК 364.62

І.В. Козубовська, О.С. Товканець

ПРОФІЛАКТИЧНА РОБОТА ШКОЛИ З НЕПОВНОЛІТНІМИ ПРАВОПОРУШНИКАМИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Анотація. В статті розглядаються питання профілактичної роботи з неповнолітніми, схильними до девіантної поведінки, у Великій Британії.

Ключові слова: неповнолітні, девіантна поведінка, профілактична робота, освітні заклади.

Анотація. В статті розглядаються питання профілактичної роботи з неосвіщеннолетніми, схильними до девіантного поведіння, в Великобританії.

Ключевые слова: несовершеннолетние, девиантное поведение, профилактическая работа, учебные заведения.

Annotation. In this article the questions of the prevention of deviations among the young people and children in Great Britain are discussed.

Key words: children, young people, deviations, prevention, educational institutions.

Проблема профілактики правопорушень серед учнівської молоді є актуальною не тільки в нашій країні, але й за рубежом. Досвід інших країн у вирішенні цієї важливої проблеми міг би бути корисним для України. Тому в даній статті ми розглянемо деякі аспекти профілактичної роботи освітніх закладів у Великій Британії, на основі аналізу праць відомих британських учених В.Беккера, Р.Купера, Г.Патерсона, Р.Холла та інших [1].

Якщо колись вважалося, що школи мало що можуть зробити для учнів, які не вчать, прогулюють уроки, здійснюють протиправні вчинки, що ці проблеми значною мірою спричинені індивідуальними проблемами учнів і їх сімей, то в останні десятиріччя ситуація суттєво змінилася. Проведені у Великій Британії серйозні наукові дослідження вказують на те, що школи можуть мати значний вплив на вирішення цих проблем [2; 3]. Навіть, якщо брати до уваги різне місце та умови проживання, домашню атмосферу учнів, виявляються значні відмінності у школах стосовно кількості учнів з девіантною поведінкою. Так, деякі школи у районах з високим загальним рівнем злочинності мають низькі масштаби злочинності неповнолітніх, в той час, як школи в інших районах, які характеризуються низьким рівнем злочинності, мають високі масштаби правопорушень серед учнів. Це означає, що школи можуть мати незалежний суттєвий вплив на поведінку учнів, як в школі, так і поза стінами школи.

Варті уваги, на нашу думку, дослідження були проведені британськими ученими Р. Купер (R. Cooper), Т. Ньюкомб (T. Newcomb), М. Пауер (M. Power) та іншими, які обґрунтували низку положень стосовно зв'язку між "іміджем" школи та поведінкою учнів. Зокрема, результати їх дослідження свідчать, що девіації серед учнівської молоді частіше мають місце в школах з високою плинністю педагогічних кадрів, їх недобросовісним ставленням до виконання своїх професійних обов'язків, частою зміною адміністративного персоналу.

Стиль викладання і взаємовідносин з учнями теж має важливе значення. Так, вищезгаданими вченими встановлено, що вища ефективність навчання досягається за рахунок чітко структурованого авторитарного підходу, проте взаємовідносини між учнями, вчителями і учнями в цьому випадку не є оптимальними. Найефективнішим у всіх відношеннях виявився демократичний підхід, найменш ефективним – ліберальний, коли учні отримували занадто багато свободи. Ці дослідження підтвердили, що учні потребують цілеспрямованого, але тактовного керівництва їх діяльністю, причому в будь-якому віці.

Встановлено, що атмосфера, яка панує в педагогічному колективі, суттєво впливає на поведінку дітей. Конфліктні відносини, нетерпимість, недобррозичливість персоналу у взаємовідносинах один з одним в переважній більшості випадків негативно позначається на поведінці учнів.

Цікавими, хоч, можливо, в якійсь мірі дискусійними, є результати досліджень учених В. Беккера (W. Becker), Р. Холла (P. Hall), які стверджують, що прояви незадовільної поведінки учнів в класі суттєво зменшуються в тих випадках, якщо спеціально не звертати на цих учнів уваги, коли вони поводяться погано і обов'язково висловлювати своє задоволення, заохочувати їх у випадку позитивних дій.

Очевидно, це положення цілком справедливе, але тільки в тих випадках, коли учень порушує дисципліну, щоб спеціально привернути увагу вчителя, а не класу, або ж витівки даного учня вже всім набридли, на них все менше звертають увагу, що врешті-решт змусить недисциплінованого учня відмовитися від негативних проявів. Відомо, що вистава без глядачів

втрачає сенс. В інших випадках ігнорування порушень дисципліни окремими учнями може привести до повного безладу, втрати контролю над педагогічним процесом, що було доведено в дослідженнях.

Не можна не погодитися з тими вченими, які виступають проти розмежування учнів на сильних і слабих за результатами їх оцінок, що часто має місце в школах. Слабші учні, як правило, отримують менше позитивних емоцій в школі. Вони не задоволені ні своїми успіхами в навчанні, ні статусом в класному колективі, зазвичай не мають хороших друзів і часто намагаються знайти визнання за межами школи, потрапляючи в молодіжні вуличні групи (нерідко асоціальної спрямованості), в складі яких здійснюють правопорушення і злочини.

Учені наголошують на необхідності зміцнювати контакти цих учнів з школою, залучати їх до таких видів діяльності, де вони могли б позитивно проявити себе і отримати схвалення як педагогічного колективу, так і однокласників. Учителям не слід боятися давати їм досить відповідальні доручення, але обов'язково такі, які вони зможуть виконати. Що стосується навчання, то не обов'язково оцінювати тільки кінцевий результат, доцільно заохочувати слабих учнів навіть за незначні досягнення в початковій діяльності і поведінці.

Основний результат всіх вищезгаданих досліджень полягає у виокремленні вченими деяких важливих принципів модифікації поведінки: для того, щоб досягти позитивних проявів поведінки в учнів, схильних до девіацій, необхідно здійснювати чіткі, продумані, структуровані педагогічні дії; закріпленню позитивних способів поведінки сприяє схвалення, заохочення; відсутність реакції на вчинки може зумовити зниження активної діяльності (як негативної, так і позитивної); для того, щоб схвалення діяльності учня було дійсно ефективним, воно повинно слідувати безпосередньо після вчинку.

Ученими також виявлено, що дуже позитивно впливає на поведінку учнів залучення школою батьків до шкільних справ, активізація їх ролі в отриманні дитиною освіти. Виправдовує себе досвід запрошення батьків в школу для участі в різних заходах, організація їх виступів перед дітьми з інформацією про їх професії, екскурсії дітей на виробництво, де працюють батьки, тощо.

Отже, освітні заклади, які можуть допомогти учням здобути певні досягнення, незважаючи на їх здібності, можуть інтегрувати їх в шкільне середовище, зменшують таким чином і рівень девіантної поведінки. Так само, школи, які виокремлюють вихованців відповідно до академічної здатності і зосереджуються на академічному успіхові за рахунок соціальних навичок, категоризують вихованців як девіантів, неадекватних і невдах, намагаються перекласти відповідальність за них на інші інституції, мають високий рівень правопорушень серед учнів. Школи, які постійно виключають найбільш важких учнів або ігнорують тих, хто регулярно не відвідує школи, можуть самі сприяти підвищенню рівня девіантності серед учнівської молоді. Школи, які ефективно працюють, намагаються максимально підвищити освітній прогрес тих учнів, які перебувають в ризику бути відрахованим зі школи. Крім позитивної атмосфери, професійного управління, доброзичливого і співчутливого ставлення, вони також наголошують на запобіганні прогулів, стимулюють батьківський інтерес, роблять школу суспільним ресурсом, підтримують прогресивні освітні ініціативи, запобігають залякуванню учнів та розширюють програму навчання учнів.

У Великій Британії є багато шкіл, які працюють досить ефективно в плані профілактики девіантної поведінки. Однією з багатьох шкіл, що продемонструвала свою ефективність, є школа Ruffwood в місті Knowsley (графство Merseyside), де рівень соціальної депривації та злочинності впродовж тривалого часу був досить високим, очікування молоді – низькими. Директор школи з допомогою науковців уважно вивчила і проаналізувала основні проблеми і поставила перед собою і колегами завдання підняти авторитет школи, навчання в очах учнів і батьків. Розроблена Програма школи "Підтримка культури досягнень" (Promoting a Culture of Achievement) реалізовувалась наступним чином:

– підвищення вимогливості до педагогічного персоналу, рівня професійної підготовки;

- залучення учнів до проектування шкільного життя та піклування про навколишнє середовище, таким чином формуючи почуття власної причетності до всіх справ шкільного життя і підтримання порядку в мікрорайоні школи;
- вирішення проблеми зниження рівня прогулів через строгу систему реєстрації;
- запровадження більш суворих правил стосовно поновлення в школі після відрахування за прогули, неуспішність, або протиправні дії;
- доступ до альтернативного способу отримання освіти.

Популярним запобіжним заходом для дітей шкільного віку, які мають відхилення у поведінці, на сьогоднішній день у всіх регіонах Великої Британії є направлення у спеціальні школи. Слід підкреслити, що у кожному місті функціонують такі школи. Вони розраховані всього на 20–25 учнів, в кожному класі – не більше 5 учнів. Дітям приділяється надзвичайно велика увага, як в навчанні, так і в корекції вад поведінки. У школі діти перебувають близько 5–6 годин, після чого повертаються додому, щоб не втрачати контакти з родиною. Такі школи створені окремо для дітей від 10 до 14 рр. і для підлітків віком 14–16 рр. Діти можуть відвідувати їх від кількох місяців до кількох років в залежності від того, чи є позитивні зміни в їх поведінці. Шкіл–інтернатів для важковиховуваних дітей, які схильні до девіантної поведінки, у Великій Британії дуже мало, оскільки вважається, що саме в сім'ї існують найбільш сприятливі умови для формування особистості дитини. Тому всі зусилля школи та інших виховних інститутів спрямовані на збереження зв'язків дитини з сім'єю при забезпеченні позитивних виховних впливів на неї.

У деяких випадках діти з незначними відхиленнями у поведінці продовжують навчатися у своїй школі, але після обіду вони обов'язково відвідують спеціальні центри соціальної роботи, де з ними працюють спеціалісти (соціальні працівники, психологи, медики) за індивідуальною програмою. Програма може бути розрахована на строк від 1 до 3 місяців. У переважній більшості випадків вдається досягти суттєвих змін у поведінці дітей. Якщо ж позитивних зрушень немає, розглядається питання про виховні можливості сім'ї і надання їй допомоги у вихованні дітей, або ж приймається рішення щодо навчання таких дітей у спеціальних школах.

Аналіз діяльності освітніх закладів з профілактики девіантної поведінки серед учнівської молоді Великої Британії дозволяє зробити висновок про значну увагу, яка надається цьому питанню на сьогоднішній день і наявність певних здобутків в профілактичній роботі.

Література

1. Pringle M. Deprivation and Education. – London: Longmans, 1995. – 211 p.
2. Wall W. The Role of Education. – London: Longmans, 1998. – 190 p.

УДК 37.017.4

Н.І. Корпач

ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ

Анотація. У статті автор розкриває вплив змісту діяльності молодіжних організацій на формування громадянина в умовах демократичної держави.

Ключові слова: молодіжні організації, демократична держава.

Аннотация. В статье автор раскрывает влияние содержания деятельности молодежных организаций на формирование гражданина в условиях демократического государства.

Ключевые слова: молодежные организации, демократическое государство.